

ABONAMENTUL:
 Pe un an . 28.— Cor.
 Pe jumătate an 14.— „
 Pe 3 luni . . . 7.— „
 Pe o lună . . . 2.40 „
Pentru România și străinătate:
 Pe un an . 40.— franci.
Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și **ADMINISTRAȚIA**
 Strada Zrinyi Nr.1/a

INSERTIUNILE
 se primesc la admini-
 strație.
 Mulțumite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fil.
 Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.

† Episcopul Vasile Hosszu.

Arad, 2/15 Ianuarie.

Târziu în noaptea de Sân-Văsiu, când numărul de Anul nou al ziarului nostru ieșise deja întreg de sub tipar, am primit telegrama din Budapesta, că episcopul Vasile Hosszu al Gherlei, a răposat subit în Hotel Continental.

Îi știam de mult bolnav pe părintele episcop al Gherlei, știam că suferă de o boală implacabilă a inimei și eram așteptați la desnodământul fatal, dar totuși moartea atât de timpurie a aceluia, care a fost Vasile Hosszu, ne atinge cu puterea unei surprize dureroase.

Episcopul Vasile Hosszu moare în vârstă abia de 50 ani. Născut în 1866, și-a făcut studiile liceale în Reghinul-săsesc și în Muraș-Oșorhei, iar teologia la Roma în vestitul institut pentru propagarea credinței „Collegium de propaganda fide”. A fost sfințit preot în 1886, devenind în scurt timp profesor la teologia din Blaj, iar apoi director al liceului românesc de acolo. În acest timp a scris mai multe cărți didactice, cari s'au renumărat prin preciziunea concepțiilor și luciditatea expunerii. În 1898 a fost numit membru al capitolului din Blaj, iar în anul 1903 grația Majestății Sale l'a înălțat pe tronul episcopiei gr. cat. române din Lugoj, de unde în 1910 a trecut ca episcop la Gherla în locul răposatului I. Szabó.

Viața episcopului Vasile Hosszu este exemplificarea cea mai clasică a sbuciumării unui suflet cinstit, care stăpânit de un sfânt ideal la fiecare pas se poticnește de impedimente păcătoase de ordin inferior și încercând toate căile oportunistului consiliat de teoria antichată a filosofiei evoluționiste, a ajuns la conștiința limpede a zădărniciii acestui metod de validitate a principiilor umane și a recunoscut îndreptățirea exclusivă a luptei fătuse și conștiente, care trebuie să se dea între bine și rău, fiindcă numai în această cale răul poate fi combătut.

Crescut în spirit curat românesc și în urma studiilor și contemplațiilor sale inspirat de dreptatea aspirațiilor naționale ale poporului românesc din Ungaria și Ardeal, Vasile Hosszu în tinerețile sale fusese Românul intransigent, care se distinsese prin reclamaarea fără nici o rezervă a tuturor acelor condițiuni, cari sunt indispensabile la asigurarea și dezvoltarea vieții naționale a Românilor din statul ungar. Se bucurase în acest chip de iubirea și prietenia celor mai distinși luptători naționali și numele lui ajunsese iubit în pături largi ale poporului românesc.

Investit cu demnitatea de episcop Vasile Hosszu în fond rămăsese, bine înțeles, acelaș, dar în curând a trebuit să se convingă, că politica de guvernământ a statului ungar se află în contrarietate principială cu aspirațiile naționale ale Românilor din acest stat și

a înțeles, că cultul fără rezervă al acelor aspirațiuni produce repulziuni veninoase, cari se repercutează cu urmări păgubitoare chiar asupra mlădițelor gingașe și slăbuțe ale vieții naționale, cari mai pot să respire încă în atmosfera principial dușmănoasă acestei vieți. Episcopul Vasile Hosszu a crezut dar că are datorința supremă să scutească *cu orice preț* acelea mlădițe atât de iubite sufletului său și având în vedere mai presus de toate *idealul* și-a umilit conștiința și a încercat să-l servească căutând prietenia celor puternici cu mijloacele, cari atât de ușor îi poate orbi pentru un timp oarecare.

În acest period al vieții sale episcopul Vasile Hosszu prin încercările de adormire a contrariilor cu mijloacele binecunoscute tuturor acoliților nu odată a jignit adânc sentimentul obștesc al Românilor și erau mulți, cari să tragă la îndoială curățenia isvorului de credință românească a intransigentului de mai înainte.

Nu puțină doză de venin i s'a vărsat în inima bolnavă și pe calea aceasta. Astfel în timpul din urmă episcopul Vasile Hosszu reducea tot mai mult ocaziile de a putea fi socotit între sprijinitorii guvernului ori mulțumit cu politica de guvernământ a statului ungar și în mijlocul confidenților săi nu fără oarecare amărăciune mărturisise greșala aceluia, cari prin manifestări guvernamentale stângenească lupta po-

A. P. Bănuț.

Cârțan*).

Lui Gavril Todica.

Îmi acătasesem pardesiul în cuierul anticamerii și-mi scoTEAM acum galoșii. Afară era vreme umedă și rece — o zi de Aprilie grea ca plumbul. Din redacție însă s'auzea vorbărie veselă ca nealțădată și o voce cu accent de Târa Olbului stăpânea pe celelalte, Meslușindu-se limpede din amestecul glasurilor:

— „Stăi o țirișoară, că greșești... vez' ghin', că nu!... da las' să chie!...”

În gândul meu: — Asta-i Cârțan!

Între și încă din ușă: — Noroc și la mulți ani, nene George!

— La mulți, domnule..., dac'ar fi anii buni...

— Așa, așa, bade Ghiță!

...Da ce vânt ni-te aduce la Pesta? Faci vr'o călătorie mai lungă și în treacăt te-ai abătut pe la redacție, să ne mai vezi?...

— Ba că nu mă mai duc nicăiri zău-io, pe chicu asta...

— D'apoi?

*) Din volumul de schițe umoristice, ce va apărea în curând în Tipografia „Concordia”!

— Viu de silă domnule..., nu de plăcere.

Cu *pricina* asta a mea! Am vint să văz, n'au de gând Măriile-Lor s'o scoată la un feliu?... Dac'am cetit că s'o mutat curtea regală 'n Pesta, zic, hai să mă repez o lecută pân'aci, să grăiesc cu 'mpăratu. Că mitropolitu nostru din Sibiu o fost avut nescaiva vorbe cu ministrul Berzeviczy. Az'vară am povestit o țarișoară și io cu Tisza asta... i-am spus-o oarzăna, zic: „Asta nu-i treabă cum să cade, domnule ministru. Cu fapte urite să 'mpodobim noi lumea asta minunată? Pentru dreptate toți cetățenii suntem răspunzători — și nici Ungurilor, cât ar fi ei de 'mpănați, tot nu li slobod să facă strâmbătăți!”

— Adecă n'ai mai încheiat cu pătărama ocea?

— De unde?

— Comedie lungă, ca aia!

— Chiar!...

— ...Da 'n ce limbă ai grăit cu Tisza?

— Rumânește... 'păi cum? Doar el ca slujbaş de țară, trebe să-mi învețe limba. ...Nu-i vorbă, anevoie pricepe. Da secretariu lui știa, ca unu din noi. A-lă-i talmăcea vorbele mele și i-le descurca.

Zic: „Excelență, ce treabă-i aceea, să-mi iee mie jendarii cărțile și banii?”

Da hicleanu: — „De cărți — 'ice — știu..., dar de bani, nu crez!”

După aia zic: „N'am făcut. Măria-Ta, nici un rău, făr' am luat cărți de unde-o fost și le-am dat ălor, cari n'o avut... atât!”

Păi socoți acuma... faptă slabă-i să deștepti tu și p'al de să găsește 'n întunec? (Ciobanul devine melancolic) Săăracă dreptate!

...Știți cum îi ou dreptatea?

— Dacă ni-i spune...

— Li spusă: Toți cetățenii deopotrivă... și io și Dumneata și Dumnealui... toți suntem răspunzători să rămăie neștirbită, că dreptatea-i a *tuturora*, nu-i numai a unuia, ori a altuia.

Mai limpede 'ntr'o pildă: Cum ar sta bunăoară cinci oameni flămânzi împrejurul bledului de lapte, în care 'nnoată rîpa de mămăligă. Toți is ruți de foame s'ar mânca. Când colo, unu din ei, nici tu albă nici tu neagră, răstoarnă bledu de rămân bieții cu buzele umfilate și cu mațele strîmtate... nu-i așa?

— Ba curat așa, bade George.

Vezi că-i rădăcina răutății înfiptă în inima oamenilor. Se dujmănesc unii pe alții, de s'ar răpune...

— Așa o fost de când lumea s'asa ne-om isprăvi — se mângăie ciobanul.

litică, și altfel grea, a partidului național român, unicul mijloc, prin care poporul românesc, fără îndoială, va ajunge la drepturile sale firești în statul acesta. Și toți acei, cari au fost față la consultările episcopatului român cu fruntașii comitetului național atunci, când tratativele acestui comitet cu președintele consiliului ungar se apropiau de sfârșit, cu pietate își vor aduce aminte cuvintele episcopului Vasile Hosszu, care conjurase pe toți să lase libertate deplină partidului național român, care singur reprezintă politicește poporul român din statul ungar și episcopii să nu încerce a face servicii politice guvernului, câtă vreme ei sunt lipsiți de posibilitatea intrării fățișe și fără rezervă în rândurile partidului politic al poporului românesc. Și spre mângăierea neamului nostru azi putem afirma, că toți episcopii români au convenit asupra principiului, că **numai comitetul național reprezintă politicește poporul românesc din Ungaria și Transilvania și cine vrea să vorbească cu acest popor trebuie să se adreseze comitetului său național.** În chipul acesta s'a produs acea **solidaritate națională și disciplină politică**, pe urma căreia în anii din urmă s'a consacrat cu putere nediscutată autoritatea decizătoare a partidului național român și a comitetului său înaintea tuturor factorilor cu cădere în statul ungar.

Această solidaritate națională și disciplină politică a neamului nostru, fără îndoială va aduce izbânda dreptății noastre. Și la trasarea drumului, pe care trebuie să urcăm, și-a luat partea convenită Vasile Hosszu, care în anii din urmă ai vieții sale nu mai era episcopul dela Lugoj ori Gherla, ci era iarăși profesorul dela Blaj și astfel și-a revendicat dreptul, ca la moartea sa să vorbim, despre dânsul la acest loc al „Românului”, unde se face pomenire numai bărbaților cu vrednicii naționale.

Dumnezeu să-l odhinească.

Felicitări de Anul-Nou.

Ieri în ziua Anului-Nou direcția și redacția ziarului nostru a trimis următoarele două telegrame de felicitare:

I.

D-sale Domnului George Popp de Băsești, președintele partidului național român din Ungaria și Transilvania.

Domnule președinte,

Folosim prilejul zilei prime a anului nou spre a vă transmite asigurarea înaltelor noastre considerațiuni. Sub conducerea înțeleaptă a d-voastre partidul național român din Ungaria și Transilvania a ajuns azi cu desăvârșire consolidat reprezentând o forță reală, de care va trebui să se țină seamă. Patriotismul acestui partid a fost consacrat prin eroismul fără egal al sutelor de mii de Români, cari își varsă sângele pentru patrie și tron. Rugăm pe Dumnezeu dreptății să Vă deie viață și sănătate ca să vă puteți înșivă bucura de realizarea aspirațiilor națiunii noastre, a căror justetă nu se mai poate întuneca.

II.

D-sale domnului Dr. Teodor Mihali, vice-președintele partidului național român din Ungaria și Transilvania

Deș.

Domnule vice-președinte,

Dorindu-Vă an nou fericit Vă rugăm să primiți asigurarea înaltelor noastre considerațiuni. Zilele grele, prin cari trecem, ca furtuna de năduf resfirătoare, au înlăturat atmosfera asfixiantă față de cauza dreaptă a poporului românesc din Ungaria și Transilvania. Sângele vărsat cu atât eroism de iii neamului nostru pentru patrie și tron va trebui să rodească îndreptățirea acestui popor la viața națională. Învingerea definitivă a cauzei noastre în mare parte va fi însă rezultatul prevederii cuminenței și energiei d-voastre. Să trăiți.

D. Dr. Teodor Mihali ni-a trimis tot pe cale telegrafică următorul răspuns:

Domnului Vasile Goldis, directorul ziarului „Românul”

Arad.

Vă mulțumesc din inimă pentru cordialele urări de anul nou!

Asemenea Vă poftesc tuturor: An nou fericit!

Munca neobosită și binechibzuită a d-voastră să aducă roadele dorite.

Dee bunul Dumnezeu, ca anul acesta să dăruiască omenimei istovite pacea dorită de toți, — iar din enormele jertfe de sânge și avere ce prestează eu atâta abnegațiune și eroism poporului român din patria noastră, se răsără deplina sa libertate cu zile senine și fericirea binemeritată.

Dej, 1 Ianuarie v. 1916.

Dr. Teodor Mihali, deputat.

Grăciunul românesc în Praga.

— 13 Ianuarie.

Am să vă raportez despre o sărbătoare înălțătoare de inimi. Înălțătoare de inimi din mai multe puncte de vedere. Cetitorul rândurilor de față se va convinge în curând despre adevărul celor susținute.

Mai întâi de toate chiar și numai faptul că soldații români au avut puțină să sărbătorească nașterea Domnului în orașul Praga, departe de ai lor, în mijlocul acestui războiu înfricoșat — trebuie să ne mângăie inimile. O licărire de lumină binefăcătoare în potopul de întuneric, răspândit pretutindeni.

Orașul Praga ne-a mai dat dovezi de dragoste, nouă, Românilor, și cu prilejul expoziției jubilară din 1908, când o deputațiune românească a fost primită cu multă dragoste de populația și reprezentanța orașului. Dacă am fost îndreptățiți să ne așteptăm la aceleași sentimente de prietenie sinceră și acum — așteptările noastre au fost întrecute de ceace am experiat.

La năcaz se cunoaște prietenia adevărată — prietenia orașului Praga s'a adeverit trainică acum, când nu e vorba numai de năcaz, ci de primădie chiar. Toți străinii, cari au contribuit la reușita serbării de Crăciun cu totul gratuit, ne-au dat o dovadă strălucită despre dragostea lor față de noi. Așa ceva nu se uită.

Dar să relatez pe îndelete despre cele petrecute.

În Praga sunt soldați români câtă frunză și iarbă. În Praga este o mână de oameni de inimă, de intelectuali, cari s'au gândit să ofere soldaților noștri de sărbătorile noastre ale Crăciunului puțină hrană sufletească. Zis și făcut. Cât ai bate 'n palme s'a constituit un comitet ad hoc și cu câteva probe de cor (vre-o 5!), cu câteva contribuții muzicale, de cari va fi vorba mai la vale, s'a înjghebat un program convenabil, care numai cinste ne-a adus.

— Și ce i-ai mai spus lui Tisza? — il ispitește Todica.

— I-am spus de Unguri..., că-s străluciți. Pe Rumâni i-am pus între ai răi, la coada nățăților din monarhie. De Rumâni am zis atâta, că-s credincioși tronului... Că Ungurii eștia —

— să țin nație mare! Din partea mea, fire-ar!... numa' să nu ne mai porincească nouă... atât!

— Ne strâng rău în curele, nene Ghiță!

— Zic și eu, că nu ni chiar moale așternutu, da mici așa de pietros să nu ne putem hodi. Cumpăna nu-i slobod s'o pierdem, domnilor! Tot auz: „Soarte rea!” O, Doamnel... Aici să-mi rămâie vorba: avem vlădici slabi de inger. Uniți, 'neuniți, ...n'ai ce-alege! Măcar, zău, mare turmă poate păzi un singur cioban, dacă nu se dă lenii și somnului. Eu știu de pe mine, că păzeam singur-singurel câte-o miie de oi, când eram pe Bărăgan. Aduceți-vă numai aminte de vorba lui Caesar, „alea iacta est!” Așa ar trebui să zicem și noi. Fiecare îns să-și iee postatea de dinaintea ochilor și 'nnainte... cu Dumnezeu!... Iar cine nu lucră, să nu iee plată, fie chiar vlădică.

— Sărăcia, dar mai ales prostia, ne bagă cu capul 'n gard — oftează Todica.

— Cum ziceam io în Paris, cătră Francezi: „Hoho! că voi rați avut destul răgaz de-a vă

cultiva, da noi n'am avut, fraților! (Acum își îndulcește glasul) Adecă, tot nu-i bine să ne plângem mereu, că pe urmă pierdem nădejdea 'n izbândă. Noi între noi, să ne ocărîm și 'sa și 'sa — da 'ntre Unguri să ne lăudăm, cât ne 'ncepe pe gură!

— Da pe Tara-Oltului... cum o mai duceti?

— Rău, ...rău de tot! Nu-s conducători, că popii toți o deschis bolte și crijme; nu se mai țin de vânătorie de sufilete... bagseama n'aduce destul la chimir.

Poporu-i rămas, bietu', ...doar și 'n Maramureș stăm mai bine. Ne lipsesc p'etutindenea oamenii (Cârțan zimbește) iacă s'aci 'n redacție: Todica, Birăuț, Bănuț... în loc să fiți: Todea, Birău și Ban! Und'te niți, dai tot de mărunțel... n'avem cătu-i Ardealul un om mare, să iacă minuni!

Decât tot io mă 'ntorc: Când o veni plinierea vremii, răsar ca din pământ, că Dumnezeu i-o sămănat...”

Încet-încet se 'ncepe o discuție la toartă și ciobanul ne dovedește pe toți.

În sfârșit îl „intervievăm”.

— Să vă răspunz la toate... măcar că's multe, deodată.

Mama trăiește. Tată-meu îi mort de trei ani. Insurat n'am fost. Insurătoarea nu-i vecsă, să trebuiască să-l plătești. Șaptesprezece ani de-a valma am fost cioban pe Bărăgan. Păzeam câte-o târlă de șapte-opt sute de oi. În 77 mă

uitam de pe malurile Dunării, cum se băteau Rumânii. Pe câmpia Bărăganului am cetit întâiașdată istoria Romanilor și a Rumânilor și multe alte cărți.

Era un cioban, îi zicea Ion Cotigă, de obârșie din Săcele. Tat's-o era suprefect în Tară și el... cioban. Avea un măgariu încărcat cu cărți. De feliu lui om scump. Dacă pedepsea omu vita, fără vină, ...il rupea 'n bătăi ș'alta ba! Între cărțile din spinarea măgariului erau și istoriile, de cari vă spusei.

În 78 am vint acasă, am tras sorti ș'am jurat. Am cătănit în Bosnia. În 81 m'am liberat. Era chiar conferință națională 'n Sibiu, că să luase iar pricina între Rumâni și Unguri. Vine anu 94, memorandum'. Eu urmăream din doască 'n doască daravelile politice și mă năcăjeam al dracului pe Jidovii din Peșta asta, că strigau una 'ntr'una în gazetele lor, că Rumânii 's neam slab, adus aci te miri de unde.

Ceteam nu-i vorbă și contrapărerile din gazetele noastre românești, da nu le prea puteam crede, că nu le văzusem cu ochii (sunt și io un fel de Tomă). Într'o bună dimineață ce-mi trăznește p'în cap, zic: „Mă, tu trebuie să te duci la Roma, să vezi cine-i tat'to și moș-to?”

— Multe-ai mai fost știind, nene, — zice sublocotenentul de vânători Gombos, care ne făcea obicinuita-i vizită redacțională.

— Ia știu! Ce știu io? Știți dumneavoastră.

În după amiaza și în seara zilei de Joi, 6 Ian. n. (preseara Crăciunului) s'au ținut aceste festivități, în tehnica cehă, în lazaretul mănăstirii de Strahov, în biserica Sf. Salvator și în casa reconvalescenților din suburbiul Letna. În tehnica boemă și în Strasov s'au adunat soldații gr. or., în biserica Sf. Salvator și în Letna cei gr. cat.

Nu-i vorbă ar fi fost de dorit ca festivitățile să se țină împreună sau — în cazul extrem — să nu colideze în privința timpului. Neputându-se dublicca spectacolul, fiecare a fost silit să ia parte numai la una din festivități, mult la două. Poate că ni se va da ocazie să vedem colaborarea preoților noștri de ambele confesiuni cu prilejul sărbătorilor Paștilor (căci, vai, tare mi-e teamă că și Paștile le vom ajunge în Praga cu soldătime românească!)

În sala cea mare a tehnicei, frumos împodobită cu brazi nițitei, puși la dispoziție de baronul de Waldstein, conducătorul spitalului din tehnică, în sala arhiplină de soldați și de oaspeți iubiti, într'o atmosferă cât se poate de prietnică s'a desfășurat programul festivității soldaților gr. or.

Au fost doi oratori: părintele Nic. Soșdean (din Lugojel), care a deschis festivitatea rostind câteva cuvinte simțite, și părintele Dr. Valer Șesan, docent universitar (din Cernăuți), care a pus punctul pe i. la sfârșitul festivității recapitulând simțimentele de cari am fost cuprinși, mulțumind în termeni calzi participanților și colaboratorilor și picurându-ne în inimile noastre încredere în viitor.

Cântăreți soliști am avut doi: pe dna *Maria Bojena Dr. Șesan* și pe d. *Alexe Odor*. Dna Șesan, o cehă de origine, fiica președintelui camerei comerciale cehă din Praga, ne-a încântat cu cântece românești (*de Brediceanu*) a) *Sus, în vârful dealului*, b) *Vino bade iar acasă*, c) *Bagă doamne...* apoi *Știi tu, bade*, și cu o „*Ave Maria*” cu text latinesc. Păcat că publicul nostru ardelean nu cunoaște încă pe dna Șesan. Bucovenienii au avut fericirea să o asculte de mai multe ori, ca diletanți, pe scena teatrului din Cernăuți. Dna Șesan a sccerat aplauze meritate.

D. *Alexe Odor*, funcționar de bancă la „Albina”, pe care îl cunosc sibienii și brașovenii, a cântat cu o voce plăcută și o modestie binefăcătoare „*Cântecul haiducesc*” de *Brediceanu* și „*Arde-mi-te-ai codru des*”. Aplauze.

Doi domni cehi, d. *Dr. Frida* și d. *V. V. Sak*, compozitor talentat, au executat, unul la vioară, cellalt la pian „*Sonatina*” celebrului compozitor ceh *Dvorak*, apoi „*Doina*” lui *L. Wiest*. Aplauzele prelungite au tălmăcit mai bine decât ori și ce simțimentele publicului ascultător. A fost o plăcere să ascuți accentele compozitorului ceh și apoi — în nemijlocită apropiere — doina românească.

Pe lângă punctele înșirate până acum au mai fost trei. Dacă le-am lăsat mai pe urmă nu în-

semnează că nu le-am dat importanța cuvenită, ci fiindcă vreau să leg de ele numele conducătorului corului improvizat, a părintelui gr. or. *Laurențiu Curea* din Deva, acum preot militar. Cele trei puncte au fost executate de 25 soldați români de diferite grade. S'a cântat „*Trei păstori*”, „*La mnta din Cana Galilei*” și „*O, ce veste minunată*”. Corurile, în patru voci, au mers bine, cu toate că s'au ținut numai 5 probe de cor. Părintele Curea poate fi cât se poate de satisfăcut cu rezultatul obținut.

Dar nu numai corul are să-i mulțumească mult, ci întreagă festivitatea, căci nu s'ar fi ținut astfel dacă n'ar fi fost părintele din Deva. Mulțumită entuziasmului dsale am ajuns la rezultatul acesta satisfăcător. Dsa a fost sprijinit în întreprinderea dsale de inimosul filoromân A. *Krecan*, profesor în Praga, despre care presa românească va trebui să mai vorbească de aici înainte, de părinte Dr. Șesan și de părintele Soșdean.

Dacă festivitatea din tehnică a reușit atât de bine — cea din Strahov n'a rămas îndărăt, ba a întrecut-o, căci, cu toate că a fost același program ca în tehnică, s'au mai adăugat două vorbiri, la sfârșit, după cuvintele inimoase ale păr. Șesan. Vorbirile acestea au fost un punct de forță al serii de Crăciun. Iată de ce: au vorbit doi prieteni iubiti ai neamului nostru — *abatele Zavoral* și profesorul universitar *Urban Jarnik*. Se putea să lipsească din mijlocul nostru acești scumpi promotori ai limbii noastre, acești adevărați prieteni ai cauzei noastre, se putea să nu colaboreze chiar la serbarea noastră românească?

Asa s'a întâmplat că le-am auzit vorba cu bucurie și dându-le cinstea cuvenită, din toată inima. *Abatele Zavoral*, al cărui nume va trebui să-l învățăm de aici înainte și să-l stimăm, a vorbit cum nu vorbesc mulți păstori sufletești. Între cei puțini, între cei aleși, între cei cuprinși de o dragoste mare, desinteresată, este și *Măria Sa*. Ochii îi străluceau de bucurie când vorbea. Ne saluta în lazaretul mănăstirii Strahov, a cărei căpetenie este. Rostea cuvintele cu atâta simplitate, cu atâta pătrundere față de finețele limbii românești — încât toți, dar absolut toți, au rămas atinși până la lacrimi de dragoste aceasta *apostolică* a *Măriei Sale*. Să fi văzut pe rânții de lângă paturile de spital — căci paturile albe, curate, erau înșirate la stânga și la dreapta noastră — să le fi cetit în ochi, în ținuta mânilor — ai fi cetit la toți dragostea nemărginită, pe care o simțesc față de binefăcătorul lor. Ca un adevărat tată sufleteș s'a arătat în mijlocul nostru și ne-am simțit mândri că ne este dat să-i procurăm și noi o bucurie, cât de mică, cu prestațiunile noastre.

A vorbit mai apoi iubitul nostru — pot să zic cu drept cuvânt „iubitul” nostru! — profesor universitar *Dr. Urban Jarnik*. Cu verva proprie dsale, cu cuvintele neaoșe românești, ne-a încân-

tat. De-am avea cât mai mulți filoromâni sinceri de talia d-lui profesor! Despre d. *Jarnik* s'au scris deja în presa noastră, încât mă simt dispensat să insist aici asupra persoanei dsale.

Pe lângă *abatele Zavoral* și *Dr. Urban Jarnik* a avut sărbătoarea noastră de Crăciun și alți oaspeți iubiti. Între alții am remarcat, la una sau la cealaltă serbare, pe colonelul A. *Fraudetzky* (cu dna), și pe vicecolonelul *Katzander* (cu dna), — ca reprezentanți oficioși ai armatei comune; apoi pe superiorul militar *Wonesch*, pe baronul de *Waldstein*, pe dna *Urban Jarnik*, cu fiica dsale și nora, dna *Dr. Jarnik jun.*, pe tânărul scriitor, prof. A. *Krecan*, pe compozitorul ceh *Weiss*, pe prof. macedonean *Dr. Staca*, etc.

Între oaspeții din bis. Sf. *Salvator* și din *Letna* mi se spune că au fost: *abatele Zavoral*, principesa *Iosefina de Lobkowitz*, contesa *Elisabeta Thun*, directorul universității teologice boeme, mai mulți profesori și preoți. — Preotul gr. cat. *Emil Habor* și-a câștigat merite cu aranjarea programului festivității. Programul s'a compus din vecernia (cu acopanierea muzicii militare), dintr'o predică ocazională, avântată, din 3 colinde, cântate de câțiva soldați (*Trei crai*, *O ce veste...* și *Patru păstori*). După fiecare colindă a executat muzica militară cântece bisericești.

Prima zi de Crăciun a ținut fiecare confesiune serviciu bisericesc. Mii de soldați au luat parte — ascultând cuvintele de îmbărbătare ale preoților lor.

Cu muzica militară în frunte au parcurs apoi soldații români străzile orașului Praga, până la cazarmă — mulți erau îmbrăcați în haine nouă, gata să plece pe câmpul de luptă, în „*Marschkompagnie*”.

Parcă văd și acum tabloul: podul de peste râul *Vltava* plin de soldați români, trecând spre *Hradșin*, în pas apăsat. Câte sate românești, câte cătune se gândeau acuma la flăcăii și tații aceștia, cari au să moară — unii — cine știe pe cari me-leaguri! Dar muzica cânta marșuri și atmosfera era încărcată cu ceva sărbătoresc, încât îți înăbuseai jalea din suflet și lăsași să te cuprindă duioșia cântecelor ascultate în preziua, ritmul celor „*Trei păstori*” sau a minunatei melodii „*O, ce veste minunată*”. Și lacrima ți se oprea pe geană...

Soldații aceștia erau fericiți că li s'a dat puțină să-și sărbătorească, cel puțin în parte, sărbătorile Crăciunului...

Dar mai are serbarea de acum și o însemnătate mai mare. Este — după cum mi se spune — prima manifestare în public a Românilor, în Praga. De aceea numai bucura ne putem.

Părintele Curea a primit o răsplătă din partea autorităților militare (*Die beste belobende Anerkennung im Namen des Allerhöchsten Dienstes*) care s'a publicat și în ordinea de zi a regimentului. Răsplata aceasta pentru cele prestate este bineme-

care aveți învățătură. Io... cu stropu ăsta de minte, ce mă mai ajut!

...Da acuma să vă iau și io la 'ntrebări (și 'ncăllecându-și ochelarii pe coroiala nasului, ciobanul îl fixează pe soldat): „Bine să chibzuești, domnule *lăinăt*, ca să-mi poți spune — care-i mai tare, *mintea* ori *sabia*?”

(Apoi luându-l la ochi pe teologul *Stanca*): „*Dumneata*, ca popă proaspăt de Sibii, poate-ți mai aduci aminte de călătoria pe mare a lui *Hristos*... știi, când se temea *Petru*, că-i confundă furtuna...”

— Știi!

— Bine! Acuma, să-mi spui, cine plutea odată așa, pe valuri..., om mare! Sluga lui vâslea de nu-și da rând... când-când să-i ajungă dușmanu din spate... da stăpân's-o îl incuraja mereu: „Nu te teme, că duci...”

Pe cine?

...că duci pe...

Ai uitat, popo, istoria veche...

...că duci pe... *Caesar*! —

Și rând pe rând, toți suntem examinați din religie, din istorie, din politică... iar ciobanul se veseleşte de răspunsurile noastre strâmbe.

Pe urmă trecem la partea cea mai interesantă din viața *olteanului*, la călătoriile lui.

Cât dor de-a vedea și câtă energie chieluită întru potolirea acestei patimi mari ascunse în

sufletul unui simplu cioban, care fără „opinci de fier”, a cutreerat totuș o lume 'ntreagă!

— „Un țicnit” — s'au grăbit să zică atâția, uitându-și că 'n „nebungia” asta, vorba neamțului, era *sistem*.

Ca bun Român, a ținut să vază întâi „*maica Româ*”, idealul lui, din ziua 'n care dăduse cu ochii de cărțile lui *Cotigă*, pe *Bărăgan*. Lăcomia s'a adăpat-o în sfârșit binișor, căci sosit în *Roma* a zăbovit aci patru săptămâni încheiate, cercetând senat, parlament, for, capitoliu și celelalte „*minim*” ale cetății vecinice.

Incântat de vitejia și faptele mari ale *Regelui României*, a plecat la *Sigmaringen*, cuibul șoimului *Carol* ș'al înțeleptului său sfătuitor *Anton de Hohenzollern*.

În *Sigmaringen* o da bine Cârțan. Mânca la masă cu servitorii prințului.

Când unul din noi l-a întrebat de felul cum s'a 'nțeles cu Nemții, el a răspuns surprins:

— „Nemțește... altfel *cum*? Dar dacă ai o țir' de minte, de te-ar opri și nu-i modru să nu 'nveți”.

Isbucise războiul abissinian. Una și bună: a plecat în *Abissinia*. La *Roma* a mai poposit o leacă, să mai vorbească cu „oamenii lui”. Întâlnindu-se cu un locotenent (o veche cunoștință), acesta l-a desmântat de plan. Ambasadorul român, domnul *Dușiu Zamfirescu* era

tocmai dus la țară... „că știi, el' ține o baroneasă, de boreasă și are potop de moșie!”

Dar nu i-a părut rău de *Abissinia*, „locotenentu de care vă spun, m'o pus într'o căruță și m'o purtat cătu-i Italia, de mă săturasem... ba la urmă m'o dus și la *Neapol*”.

În rândul al patrutea avusese de gând să meargă 'n *Spania*. Cum, cum nu, tot prin *Roma* îi trecea cărarea, dar ivindu-se piedeci neprevăzute — ne spunea omu — „m'am ales cu satu lui *Cristofor Columb*, cu *Geneva*”.

Vine, „*Congresul Orientaliștilor*” și Cârțan pleacă iar la *Roma*, fiind acum vorba de-o îndoită datorință.

— „Era lucru mare cu *Urechia*, pe vremea aia. Sosise lume de pe lume din tuspaturu părțile pământului și toată era aplecată în favoarea noastră, a Rumânilor. Drept vă spun, c'atunci mi-o fost *haznă*! Eu am dus coroana de bronz, dela universitate până la *Columna* din Forul lui *Traian* — mergeam tot în fruntea poporului! Imi cumpărase domnu *Zamfirescu* un costum de haine nemțești, c'o sută de lire. I-am spus destul: „Nu te mai chielui, că io nu umblu bucuros cu sărăcii d'ălea nemțești — da n'o vrut să mă lase nici cum, că 'ice „în *Roma* trebuie să umbli îmbrăcat nemțește și — basta! Nu-i vorbă, i-am împlinit pofta..., da la plecare, zic: Poftim stratele, domnule ambasador, și să fi sănătos!” (Puțină simpatie pentru costu-

ritată, deoarece munca depusă de d. părinte este, de fapt, laudabilă.

Să auzim tot astfel de vești din Praga!

Cronicar.

NB. Poate se bucură unul sau altul din cetitori să știe *cine* a cântat în cor. Iată numele lor:

Gheorghe Baboie, funcționar la Albina".
Gheorghe Bidu, absolvent de comerciale.
Pavel Birt, absolvent de comerciale.
Gheorghe Borcoman, învățător.
Virgil Buzea, stud. cl. VII gimn.
Ioan Bratu, stud. comer.
Septimiu Brotea, stud. cl. VII gimn.
Nicolae Cornea, stud. comer.
Simion Curea, candidat de inv.
Gheorghe Drăghiciu, meseriaș.
Gheorghe Furnică, abs. de șc. comerciale.
Gheorghe Furnică Costi, abs. de șc. comer.
Gheorghe Gociman, teolog curs I.
Gheorghe Giuvelca, funct. „Albina”.
Gheorghe Halmaghi, econom.
Gheorghe Lincu, învățător.
Ioan Muscalu, absolvent de comer.
Vasile Mesotă, rig. în drept.
Vasile Neguțiu, profesor la gimn. din Brașov.
Alexe Odor, funct. „Albina”.
Gheorghe Rusu, ped. curs II.
Stefan Rusu, funct. de bancă.
Dr. Valer Șesan, profesor de teologic.
Emil Teacă, stud. ped. curs II.
Ioan Taus, zidar.

Pentru orfelinatul românesc din Sibiu.

Cuvântul nostru adresat în numărul de Crăciun către neamul românesc în numele lui Christos pentru întemeierea unui mare orfelinat românesc în Sibiu află răsunetul cuvenit. Primim informații că în țara întreagă, unde se află suflet de Român, lumea se mișcă pentru orfanii neamului și o dulce mângăiere ni se furșează în suflet la gândul, că în toamna acestui an vom putea asista la sfințirea orfelinatului pus sub ocrotirea sfintei noastre biserică.

Contribuirile date pentru orfelinat le vom însemna la această rubrică specială, pe care o introducem în numărul de azi al „Românului” și o ținem în filință până la desăvârșirea operei mărețe.

mul românesc a domnului *Duiliu Zamfirescu*, distinsul arbitru al elegantelor, nu ne surprinsă în cazul de față. Portul național ardelenesc din jurul Sibiului, se știe, e minunat. Al nenii Cârțan era însă nu numai primitiv ci și cam nelăut; el ar fi informat prea ironic străinătatea despre enorma consumație de săpun a poporului nostru. În special, repet rufăria *orientalului* Cârțan avea o pronunțată antipatie pentru pomelitul articol igienic, mult întrebuițat în Europa *apuseană*.)

Dela înmormântarea regelui *Umberto* întârziase, dar la încoronarea fiului său *Victor Emanuel*, fu de față și Cârțan al nostru.

Cea din urmă călătorie mare a întreprins-o în 1901, mergând la *Ierusalim*.

— Eram mai mulți inși acolo. Sosise și împăratul *Wilhelm*, cu soru-sa. Am stat și în *Ierusalim* peste trei săptămâni de vreme. Chiar atunci era incurcătura dracului în pământu' sfânt... să 'nvăluiseră' treburile politice mai abitir ca 'n parlamentu unguresc, din satu' ăsta iidovesc”.

— Da 'n *București* de câte ori îi fi fost, bade?

— O, Doamne-drăguțule! În *București* am fost doar și de-o sutășaptezeci de ori!

Mare rușine, fraților, că să mai găsească Români, cari n'o fost în Țară. Nu bie' de plubari de-ai noștri, că ei n'au nici *când* și nici prea cu *ce* săracii... da cunos *domni mari* cu parale

La administrația acestui ziar au contribuit pentru orfelinat următorii:

Dr. Teodor Burdan, adv. Borosineu cor. 10.—
Emil Patachi preot gr. cat. Esteni 10.—
Iustin Iancu, preot Otlaca 20.—
Gheorghe Turicu, preot Otlaca 5.—
Avram Corcea, preot Costelu 10.—
Toma Cocîșiu, inv. Pânade 10.—
Leon Câmpian, calfă de cizmar Blaj 3.—
George Dudulesc, preot Miersig 10.—
George Petrovițiu, inv. Nădlac 10.—

Suma: cor. 88.—

In numărul de Crăciun am arătat

4500.78

Colecta de azi

88.—

La olaltă cor. 4588.78

In Sibiu s'au mai făcut următoarele contribuții:

Ioan Droc, protopop 200.—
„Vatra” institut de bani, Cluj 200.—
Ioan Chirca, primnotar Săliște 200.—
Dr. Ioan Stroia, protopop 100.—
Dr. Vasile Stan, profesor 100.—
Dr. Traian Petrascu 100.—

(S'a obligat totodată a contribui lunar 50 cor. cât va dura răboiul).

Romul Perian, funcționar conzist. 100.—

Suma cor. 1000.—

(Inițiatorii, cum se știe, au dăruit suma de 3400 cor.)

Ecoul la discursul de Anul-nou al contelui Tisza.

Viena, 10 Ianuarie.

Anul 1916 pare a aduce la iveală o tulburare a păcii interne a monarhiei. Primul ministru ungar, contele Ștefan Tisza în discursul său de Anul-nou a vorbit în conturi generale și despre unele tendințe centraliste cari ar avea de scop contopirea deplină a statului ungar într-o monarhie mare austriacă, adică se îndreaptă împotriva independenței Ungariei.

Cuvintele primului ministru ungar au trezit nemulțumire și înstrăinare în cercurile politice austriece. Organul creștin de frunte din Viena „Deutsches Volksblatt” ocupându-se într-un prim articol intitulat „Etwas mehr Klarheit!” cu discursul de Anul-nou al contelui Tisza scrie:

„După părerea noastră, continuele admonieri și lecții, cari nu știm, la a cui adresă s'au făcut, nu promovează apropierea sufletească între cis și Transleitania, care apropiere, contele Tisza de-

păna-i lumea și nu-i mână lotra de inimă să treacă granița, să vadă capitala Țării, isvoru' de lumină și de îmbărbătare pentru toată suflarea românească.

Bucureștii și Roma, astea două trebuie să le cunoască tot Românul! Socoteala-i limpede: când nu știi tu nimic de tat' to și de moș-to', ești orfan ș'al nimurii... tiii! că doar n'o fi la douăsprezece?

— Ba zău așa, nene!

Iacă cu poveștile dumitale, ne-a rămas gazeta nescrisă...” (Ciobanul ridică zimbînd foarfecile de pe masa lui *Stanca*):

— Pân' aveți sărsamuri cari scriu *iute*, n'am nici grijel... într'o jumătat' de ceas o *croiți* ș'o *nciocălați*...”

În risul nostru, din odaia vecină apărură administratorul, aducând pe-o tavă opt ciocane de tuiică bănățenească.

Cârțan fu întâiul care închină:

— „Păi la mulți ani „*Redacția Poporului Românesc*...” da să fie anii bunii... să-i curgă abonații ca ploaia!”

(Pesta, 1906.)

clarase numai acum un an, că e foarte de dorit, deoarece aceste admonieri ne fac să gândim, că dincoace de Leitha se înțelege cu totul altceva sub dualism, decât dincolo de Leitha. Dacă există o astfel de neînțelegere ea trebuie înlăturată cât mai curând.

Contele Tisza a spus în discursul său din 30 Ianuarie 1915, când Rușii se găseau în Ungaria de nord, că războiul a apropiat sufletele celor două state: Ungaria și Austria. „Trebuie să se întărească în noi sentimentul ca în rău și în bine avem aceeași soartă”.

Austria și-a împlinit — continuă numitul ziar vienez — datoriile acestei comunități, în bine și în rău, totdeodată față de Ungaria. Austria a făcut poate chiar o greșală când a renunțat la împlinirea unor datorii din partea Ungariei, mai cu seama în chestia alimentată, ce a avut ca urmare că Ungaria a sistat cu totul trimiterea de cereale în Austria, așa că aceasta e constrânsă acum să plătească singură prețul urcat al cerealelor din România.

Ungaria capătă din Austria anual 11 milioane de măși metrice de cărbuni și peste 6 milioane măși metrice koks. Industria ungară e avizată deci la cărbunii din Austria, cum e avizată și Austria la cerealele din Ungaria. Austria să observe deci principiul compensațiunii și să reducă furnizarea de cărbuni în Ungaria în proporția în care se furnizează cereale în Austria. Prin această măsură s'ar înlătura neînțelegerile ce există privitor la datoriile ce le au cele două state una față de alta și s'ar evita indispozițiile. Cuvântul deschis ar aduce mai mult folos în acest caz decât continuele discursuri tenebroase despre atentate „centraliste”, iar dând orientări asupra acestora, contele Tisza uită tot mai des, că pacea internă îl privește și pe fiecare ministru.

Acest ecou l'a trezit în Austria primul ministru ungar contele Tisza prin discursul său de Anul-nou.

Lupul mlaștinilor și banda sa.

Cartierul presei, 14 Ianuarie.

Cea mai plăcută lectură a tinerimii noastre ne-o evocă evenimentele miraculoase ce se petrec în mlaștinile Pripietului. Aventurile sângeroase ale istoriilor Indienilor și Pielor roșii ni se deslășoară. În luptele de guerllă cari decurg în cel mai bătrân codru al Europei. Rușii reprezintă Piele roșii, iar soldații germani albi. Teritoriul mlaștinos din Polesia extins pe mal multe sute de kilometri pătrați, formează un triunghi enorm, al cărui cot ajunge la Bug în Brest-Litovsk și se lărgeste până la Nipru. În partea nordică este situată linia drumului de fier Brest-Minsk-Borlsow, iar la sud cea Brest-Covel-Rovno-Novgorod-Ovruț. Linile drumului de fier Brest-Pinsk-Gomel strătaie acest uriaș teritor mlaștinos produs din esundările râurilor Pripie, Berezina și Styr.

Pe întindere de mai multe mii este umbrat de desigurile codrilor seculari. Aici a fost locul de vânătoare al țarului în care erau chiar și zimbril și — intrarea era oprită pentru oricine afară de slujbașii oficiali. În punctele mai ridicate sunt situate câteva sătulețe. În întreaga Polesia, drumuri și căi propriu zise nu sunt, ci numai cărări ascunse, tănuite, cunoscute doar de prea puțina populație. Cea mai mică depășire de pe aceste cărări, e moartea sigură.

În această regiune atât de primejdioasă pentru străini, s'a organizat o bandă de guerllă, al cărei căpetenie își zice „Lupul mlaștinilor”. Acest șef este un proprietar de pământ aventurier, care și înainte de războiu locuia în acest ținut, iar banda l se compune din franc-tireuri. Spionii și agenții lor operează și în dosul frontului nostru, iar populația a fost câștigată de partea lor prin terorism. Au ascunzătorii imposibile de găsit și gonirea lor rămâne cu neputință. Conduși de indigeni au la dispoziție cărările cele mai ascunse și tot de ei sunt provăzuți cu alimente. Această bandă a „Lupului din mlaștinii” este complet înarmată, fiecare om dispune de mai multe sute de gloanțe, material exploziv, și au la dispoziție și mitraliere.

Sunt foarte șireți și iscușiți în meseria ce o au. Cele mai adeseori, îmbrăcați în haine civile vor să traverseze liniile noastre, altă dată sub ascunzătorul uniformei germane sau austro-ungare se atașează transportului de răniți. Până acuma am reușit să prindem în chipul acesta mai mulți dintre ei. Față de cei cari purtau uniforma noastră n'am avut pardon. Banda im-

preună cu șeful său a reușit într'un rând să străbată până la Brest-Litovsk, bine înțeles fără ca întreprinderea aceasta îndrăznească să le fi adus succese. O asemenea bandă a surprins nu de mult o comandă germană retrasă într'o marelște.

Firește, că toate evenimentele acestea n'au nici cea mai mică înfluență asupra situației generale de pe căm-

pul de război, pricinuind cu toate acestea multe dificultăți soldaților noștri, cari trebuie să albă multă băgare de seamă. Țăranii din Potezla trebuie să fie supuși unei paze severe, fiind foarte mulți sponi. Am întins deja lațul și asupra „Lupului din mlăștini” și suntem siguri că în curând se va prinde.

Moartea episcopului Vasile Hosszu.

— Amănunte. —

Arad, 15 Ianuarie.

Despre moartea episcopului Vasile Hosszu, dela corespondentul nostru din Budapesta primim următoarele amănunte:

Azi, Joi, seara la 7 ore în locuința sa din str. Kecskeméti, a murit lovit de apoplexie episcopul gr. cat. al Gherlei Vasile Hosszu. Prelatul a murit în urma unor convulsii de câteva clipe. Medicul Dr. George Bilascu, prietenul intim al decedatului, ne dă următoarele amănunte despre cea din urmă oră a defunctului:

În tovărășia secretarului său Ioan Varna, episcopul a cinat pe la ora 7 seara. Toată ziua — contra obiceiului — s'a plâns de o generală indispoziție. A luat masa însă cu multă poftă, seara a luat un ceai și a mâncat un măr. La ora 7, m'a chemat la el în cameră prin secretarul său.

— Mă simt foarte rău — mi-a spus — cauta-mă te rog, îmi joacă ochii! Bilascu a văzut numai decât, că episcopul care ședea într'un fotoliu îl privește cu ochii aiuriți și a recunoscut numai decât simptomele apoplexiei.

— Uite, îmi joacă amândoi ochii, și capul întreg, nu mai văd nimica, ce să fie aceasta?

Acestea i-au fost cuvintele din urmă. Nu și-a mai revenit. A căzut pe spate în fotoliu și a fost mort.

Toți cei din jurul lui cari l'au încunjurat cu cea mai mare atențiune au fost adânc tulburați de moartea lui subită. În momentul morții sale erau lângă el drul George Bilașcu și Ioan Varna, puțin în urmă a venit și profesorul de universitate drul Iosif Tolnai, în a cărui tratament special era prelatul împotriva boalei de inimă de care suferea. Drul Tolnai ne-a dat următoarele amănunte referitoare la boala și ultimele zile ale mult regretatului prelat:

— Pe la sfârșitul luni Octomvrie prelatul a sosit la Budapesta dela Balatonfüred, unde în clima domoală a lacului a căutat ameliorarea boalei sale de inimă. Tratamentul din Balatonfüred părea să-i fi făcut bine, era în bună dispoziție și se simțea foarte bine în cercul prietenilor săi intimi din capitală. Erau rare zilele când starea sanitară îl forța să stea în pat. Aproape tot timpul și-l petrecea în odaia unde până în clipa din urmă s'a ocupat de aranjarea afacerilor diecezei sale, iscălea acte și cu îndeplinirea dispozițiilor sale era incredințat secretarul său Ioan Varna. De multe ori a făcut lungi plimbări prin oraș. Primele vizitele prietenilor săi printre cari ministrul Jankovich, mai mulți membri ai episcopiei, iar în ziua morții cea a medicului șef al băilor din Balatonfüred drul Francisc Schmidt.

În aceeași zi — fiindu-i ziua onomastică — a primit un album comemorativ dela elevii seminarialii din Gherla, care i-a procurat mare bucurie. Până târziu în orele de după amiază s'a ocupat cu afacerile episcopiei. Către seară când secretarul său s'a întors dela plimbare, i s'a plâns că se simte rău, a vorbit de frică de moarte și câteva ore înainte de a muri a făcut dispoziții despre mobila, bijuteriile și lăngăria ce o avea.

Catafalcul prelatului a fost ridicat în biserică universității din Budapesta, unde în după-ameza de Sâmbătă în 15 Ianuarie se va sfinți, și se va transporta la Gherla unde înmormântarea se va face Luni.

AVIZ.

Aducem la cunoștința abonaților noștri că „Calendarul partidului național” pe 1916 e complet epuizat și nu se mai poate retipări. Sumele ce vor sosi de azi încolo pentru calendar, se vor socoti în abonament sau se vor retrimite.

Administrația ziarului
„ROMÂNUL”.

S'a început ofensiva împotriva Salonicului.

Nota ministerului de externe austro-ungar în chestia arestărilor din Salonic. — Luptele decisive. — Podul dela Demir-Hissar aruncat în aer. — Trupe anglo-franceze între Florina și Monastir. — Francezii intenționează să ocupe insula Creta. — Imbunătățirea raporturilor dintre Grecia și împărăția înțelegere. — Grecia dorește să contracteze nou împrumut dela Intelegerere. — Bombardarea pozițiilor dela Doiran.

Arad, 15 Ianuarie.

Ministrul de externe al monarhiei baronal *Burián* a remis ambasadorului american la Viena, *F. C. Penfield*, în chestia arestării funcționarilor consulatului imp. și reg. din Salonic nota dela vale:

Subsemnatul are onoare a reclama bunăvoința ambasadorului plenipotențiar și extraordinar al Statelor-Unite Americane, a Excelenței Sale dlui *Frideric Courtland Penfield*, rugându-l respectuos ca să comunice pe cale telegrafică guvernelor francez și regesc al Mării Britanii următoarele:

Guvernul de externe imp. și reg. a fost foarte neplăcut atins aflând despre dispozițiunea volnică și brutală luată față de primconsulul austro-ungar, funcționarii și arhiva consulatului, precum și față de numeroși supuși ai Austro-Ungariei din Salonic. Arestarea funcționarilor plenipotențiarilor la guvernul regesc grec și a compatrioților lor incredințați apărării lor, precum și perchiziția ce s'a făcut în arhiva consulatului investit cu privilegiul inviolabilității nu e numai cel mai grav amestec în drepturile suverane ale unui stat neutral, care amestec e contra principiilor celor mai fundamentale și respectate în general ale dreptului internațional, ci atinge direct și drepturile și interesele Austro-Ungariei, și poate fi calificată numai de o faptă samavolnică, care depășește mult limitele, cari le impun beligeranților drepturile și tradițiunile. Procedura aceasta ne arată din nou în mod izbitor că Franța și Marea Britanie nu se abțin dela nici o faptă, care e cea mai strigătoare violare a dreptului și nu poate fi înfrumusețată prin nimic. Guvernul de externe imp. și reg. își rezervă dreptul ca să ia măsuri ce i se par corespunzătoare, conformându-se dispozițiilor viitoare a numerelor puterii față de persoanele cărora li s'a răpit libertatea.

Schweizerische Telegraphen-Information anunță din Salonic cu datul de 11 Ianuarie: Luptele decisive ce se așteaptă să se dea pentru Salonic pe teritoriul Greciei au fost amânate pe mai mult timp decât se credea la început, dar acum începerea lor pare a fi iminentă. De aceasta părere sunt și ofițerii englezi și francezi.

Lucrările de fortificare pe linia *Kilindir-Kurasuli* și *Topsin-Kilkis* continuă și chiar și pe înălțimile dela spatele orașului, cari înclină spre șesul Langasa, au fost așezate tunuri. La începerea luptelor, Grecii vor lăsa în oraș numai jandarmierii pentru menținerea ordinii între populația civilă. Se speră că orașul va avea în cursul luptelor numai puțin de suferit. În portul dela Salonic au luat poziție vasele de război, cari vor lua parte în luptă.

După o altă telegramă din Sofia a numitei agenții elvețiene în cercurile competente sofiste se declară că pregătirile ofensivei împotriva Salonicului nu se fac pripit, ci în răbdare, pentru ca ofensiva să se poată începe în momentul, care va părea mai favorabil. Preparativele se fac de altcum cu toată energia.

Corriere della Sera anunță din Salonic, că Francezii și Englezii au aruncat în aer podul căii ferate Salonic-Serres, de pe riul *Struma*, la o distanță de 6 chilometri dela Demir-Hissar. Prin aceasta s'a întrerupt comunicația de cale ferată dintre Turcia și Bulgaria, s'a tăiat drumul spre interiorul Greciei chiar și trupelor grecești din Serres, Drama și Cavalla.

Lui Berliner Tageblatt i se anunță din Sofia: După știri din sursă demnă de încredere Englezii și Francezii se năzuiesc de câteva zile să-și lărgească pozițiunile întărindu-se și pe țărmul drept al Vardarului. Ei au ajuns până la *Jenidje-Ardar* și la *Subudlu* și *Palledkastron*, pe drumul ce duce din Salonic la *Vodena*, s'au arătat detașamente de recunoaștere franceze. Se pare că aliații au intențiunea să ocupe și înălțimile dela *Vodena*, ca astfel să facă imposibilă comunicația între Bulgaria și Grecia și pe linia *Florina-Monastir*. De sine înțeles că trupele Intelegerii depășesc astfel zona evacuată, care li s'a cedat de Grecia pentru operațiuni.

Corespondenții din Salonic ai ziarelor Intelegerii anunță că au loc întinse mișcări de trupe cu scopul de a ocupa Macedonia grecească.

Lui Lokalanzeiger i se telegrafiază din Atena: Se crede probabil, că Englezii și Francezii vor ocupa *Heracleion*, capitala insulei *Creta*. După cum anunță *Hestia* la *Heracleion* a și ancorat un crucișător englez, iar ofițerii de pe vas au luat informații în oraș. Guvernul speră că Intelegererea nu va împinge lucrurile până la ruperea raporturilor diplomatice.

Corespondentul din Atena al lui *Daily Mail* scrie că raporturile între Intelegerere și Grecia devin din zi în zi tot mai amicale. Se atribuie aceasta faptului, că regele a cedat foarte mult din convingerile sale și începe să prievască favorabil evenimentele. A avut o mare influență asupra regelui rapoartele trimise de comandantii celor 4 corpuri de armată, cari și-au exprimat părerea, că dacă trupele turcești și bulgare trec frontiera Greciei, ei nu mai pot lua garanță pentru siguranța trupelor comandate de ei. *Diplomația Intelegerii încearcă să exploateze situația în favorul ei*. Aceasta mai cu seamă e motivul pentru care se amână deocamdată acțiunea proiectată împotriva Salonicului.

Embros anunță: Drosopulos, guvernorul băncii naționale grecești a urmat tratative îndelungate cu ministrul de finanțe în chestia unui nou împrumut de 40 milioane, pe care guvernul grec intenționează să-l contracteze dela puterile împărăției înțelegeri.

Giornalei d'Italia i se anunță cu datul de 11 Ianuarie:

Ieri, au bubuit întreagă ziua tunurile în regiunea dela *Doiran*. În armata care se găsește în față cu Englezii e reprezentat fiecare stat al puterilor centrale și aliații lor.

Lui Lokalanzeiger i se anunță din Haga: Forțele germano-austro-ungare-bulgare-turcești au început să bombardeze pozițiunile dela Salonic ale Intelegerii, urmând un atac împotriva *Doiranului*. La aripa vestică se găsesc trupele germane și austro-ungare. Cartierul principal e în *Monastir*. Bulgarii au luat pozițiile pe linia *Ghevgheli-Doiran*, iar Turcii se găsesc pe linia *Xanti-Guemuejdina*.

Comunicate oficiale despre mersul războiului.

Biroul telegrafic ungar ne trimite spre publicare următoarele telegrame oficiale:

Budapesta, 13 Ianuarie. — Se comunică dela cartierul general:

Pe frontul rus: În Galiția ostică și pe frontul basarabean se dau ici-colo lupte de artilerie, afară de cari evenimente de importanță nu sunt. Comunicatele oficiale rusești ale timpului din urmă și-au luat obiceiul celor mai fantastice șvonuri despre evenimentele de războiu. Față de toate afirmațiile rusești constatăm în termenii cei mai hotărâți că pozițiile noastre dela ostul Stripei și dela hotarul basarabean, cu excepția unui singur batalion de pe sectorele liniei de războiu retras cu 200 pași, se mențin la locul operațiilor pornite dela început, unde am respins atacurile vehemente dușmane dela Crăciun în care inamicul a suferit enorme pierderi. Fiind deci false toate comunicatele din Petrograd, evenimentele din sudost adevărate că nici atacurile nereușite rusești de lângă Prut și Nistru, n'au putut influența operațiunile din Muntenegru.

Pe frontul italian: Artileria italiană a bombardat satele Creto și Por din ținutul Iudicariici. Aeroplane dușmane au aruncat bombe deasupra Ronconci fără să pricinuiască dezastru. Mago (la ost de Riva) stă sub focurile artileristice dușmane. Artileria noastră a incendiat baracele de campanie italiene la sud de Pontafel. Pe linia de luptă dela malul mării pe sectorele dela Tolmein și Doberdo, focurile de artilerie continuă de ambele părți.

Pe frontul sudostic: O coloană austro-ungară înaintată pe malul Adriaticii a gonit Muntenegrii din Budua și a ocupat înălțimea nordică Maini Vrh. Trupele noastre combatante de pe sectorele din Lovce s'au apropiat ieri la 6 klm. de orașul Cetinje. Luptele de pe Grohovo încă înaintează cu succes. Trupele noastre au înaintat până în vale. Pe sectorele mărginaș la sud de Aftovaț am atacat pozițiile dușmane din vărfuri de munți și i-am respins. În partea nordostică a Muntenegrului situația e invariabilă.

Berlin, 13 Ianuarie. — Se comunică dela marele cartier general:

Pe frontul occidental: La nordost de Armentiers am respins înaintarea unei puternice coloane engleze. În Champagne, la nordost de Le-Mesnil, Francezii și-au repetat atacul, i-am respins însă cu ușurință. Deasemenea s'a zădărnicit încercarea lor de atac, direcționat contra unui tranșeu din Maison de Champagne ocupat de noi la 9 Ianuarie. Locotenentii Böike și Immelmann au împușcat doua aeroplane engleze la nordost de Tourcoing și lângă Bapaume. Drept compensație a acestor bravuri extraordinare, împăratul a dăruit acestor doi ofițeri ordinul Pour le mérite. Un al treilea aparat englez s'a prăbușit în urma unei lupte aeriene la Roubaix, iar al patrulea a fost silit să aterizeze la Ligny (la sudvest de Lille) forțat de focurile noastre de artilerie. Dintre cei 8 ofițeri conducători ai aparatelor, 6 au murit iar 2 sunt grav răniți.

Pe frontul oriental: Avantgarde germane și trupe izolate au dus lupte reușite în diferitele puncte a liniei de războiu. La Novosiolk, între Olesanka și Bereșina am respins Rușii dintr'un tranșeu înaintat.

Pe frontul din Balcan: Situația e neschimbată.

Budapesta, 14 Ianuarie. — Se comunică dela cartierul general:

— Capitala Muntenegrului este în stăpânirea noastră. Trupele noastre gonind dușmanul învins, ieri după amiază au intrat în Cetinje, reședința regelui din Muntenegru. Orașul este liniștit, populația calmă.

Pe frontul rus: De ieri dimineață dușmanul desvoltă repetite încercări să rupă linia noastră basarabeană la Toporouț și în ostul Ranaței. A direcționat cinci puternice atacuri și unul azi dimineață în zorile zilei contra liniilor noastre principale, totdeauna însă a trebuit să se retragă suferind pierderi colosale. În respingerea dușmane a avut parte uriașă artileria noastră neîntrecută. Dela începutul luptelor ce se dau în Galiția ostică, în armata generalului Pflanzner-Baltin și a contelui Bothmer, am făcut prizonieri peste 5100 Ruși între cari 30 ofițeri și stegari. Trupe izolate de-a noastre staționate la Carpilovca în Volhinia au împrăștiat câteva sentinele rusești de campanie.

Pe frontul italian: Pe linia sudvestică nu sunt evenimente de seamă. Unele puncte din Malborghet și Raibl au fost expuse focurilor dușmane de artilerie. Activitatea aeriană ale aeroplanelor inamice s'a extins și în regiunea orașului Trieste. O bombă aruncată pe Tiranora, n'a pricinuit pagube.

Pe frontul sudvestic: Pe toate liniile de luptă Muntenegrinii și-au început retragerea. Gonindu-i, trupele noastre înaintează peste liniile dela Budua-Cetinje-Grab-

Grahovo și la ost de Bileta și Avtovaț încă au intrat pe teritor muntegrin. La Grahovo am luat pradă de războiu 3 tunuri împreună cu echipa, 500 puști, o mitralieră, multe gloante și alte muniții de războiu. Spre vest de Barane și Ipek evenimente de importanță nu sunt.

Berlin, 14 Ianuarie. — Se comunică dela marele cartier general:

Pe frontul occidental: Din cauza timpului ploios activitatea de războiu s'a mărginit la lupte izolate de artilerie, granate de mână și bombe.

Pe frontul oriental și din Balcan: Nici un eveniment de importanță.

Războiul european.

Misiunea lui Tittoni.

Geneva. — *Petit Parisien* anunță că Tittoni a plecat din Paris la Roma unde a avut întrevedere cu Sonino, din ceace presa concludă că Italia va participa la războaiele din orient.

Înțelegere cu America.

Frankfurt. — *Frankfurter Zeitung* anunță din New-York: Ziarele constată cu multă satisfacție, că a reușit aplanarea dificultăților ivite între America și statele centrale, cu toate că amănuntele înțelegerilor sunt necunoscute încă.

„World” aduce elogiul ambasadorului german contelui Bernstorff, care are cele mai mari merite în aplanarea neînțelegerilor.

Aviatori francezi în Alsacia.

Basel. — Aviatorii francezi au aruncat cinci bombe asupra satului Buschweiler, situat abia la 5 kilometri de frontiera elvețiană. Două bombe au aprins o casă din marginea satului. Ziua următoare aviatorii francezi și-au făcut din nou apariția, aruncând optsprezece bombe asupra satelor Michelsbachul inferior și superior din ținutul Sundgau. Două case au fost complet pustiite.

Șvonuri franceze despre noua armată sârbească.

Geneva. — *Petit Parisien* comunică o știre fantastică despre o nouă armată sârbească. Afirmativ această armată dispune de 145.000 soldați în Albania și Muntenegru. (Peripețiile retragerii au oțelit cu desăvârșire această armată și peste două săptămâni are să fie în cea mai bună condiție. Dispune de aproape 20.000 cai și 10.000 vite menite pentru alimentație. Se afirmă că la Salonice au sosit 20.000 oameni. Sârbii din străinătate au dat o armată de 20.000 recruți.

Preparative de mare ofensivă turcească.

Rotterdam. — „*Messenger d'Athènes*” anunță că Turcii pregătesc o mare ofensivă. În Turcia s'au luat întinse măsuri militare, toți bărbații apți au fost înrolați, ceace dă o nouă armată de 10.000 oameni.

Din isvor englez se anunță că se poate lua în socotință o defensivă energică împotriva Egiptului direcționată de către peninsula Sinai. Aceasta combinație preocupă foarte viu Anglia încât se șvoneste că va face mari deplasări de armată de pe toate fronturile.

Trupa de guerilă a lui Garibaldi în Albania.

Berna. — Din Roma se telegrafiază că trupa expediționară italiană depune o muncă ferventă în construirea drumurilor și a pozițiilor de apărare. Pepino Garibaldi cu fratele său și căpitanul Marinelli au plecat la Paris și Londra. Garibaldi vrea să formeze o armată internațională din Italiani, Francezi, Englezi și Sârbi, împotriva balcanicilor. Aceasta armată internațională vrea să vie în ajutorul Albaniei. Italianii sunt de părere că aceasta armată de guerilă va aduce mari servicii împotriva brigantilor și comitacilor bulgari din munții Albaniei.

Introducerea serviciului militar obligator în Anglia.

Rotterdam. — În ședința de Marti a camerei comunelor din Londra, s'a făcut votarea decisivă a proiectului de lege referitor la introducerea serviciului obligator. Pentru primirea

proiectului au votat 431 de deputați, iar contra lui 39. Majoritatea e deci de 392 de voturi. Acest mare succes a fost de altfel prevăzut în urma asocierii Irlandezilor la proiectul guvernului.

„Calea Vieții”.

Declarație.

Față de neașteptata însuflețire, cu care s'a îmbrățișat ideea noastră, abonându-se înainte de apariția nrului I. un mare număr de exemplare, ne-a venit cam curios faptul, că, după cum auzim, cele ce s'au scris în legătură cu aceasta întreprindere în „Românul” „o revistă bis. pop. de propagandă”) și în „Unirea”, cum și faptul, că numerii următori, din motive pur tehnice, nu se vor tipări la „Concordia”, unii le-au interpretat greșit și au șvonit, că ar fi vorba de o pornire cu tendințe „confesionale”.

Față de acestea trebuie să reamintim, că în apelul, ce s'a dat la timpul său în cauza, s'a spus clar, că scopul e: scoaterea din popor a scrierilor adventiste, a epistolilor, visurilor ș. a., apoi prevederea poporului cu lectura religioasă potrivită timpului de războiu (la „Feldbriefe” etc.) și împrejurărilor de trai ale Românilui (alcoolism, etc.), nicidecum însă propagandă „confesională” în sensul odios al cuvântului. De nu cumva aceea va neliniști anumite mentalități, ca peste tot se face propagandă religioasă sănătoasă în poporul nostru...

Suntem siguri că orice judecător drept și cu inimă pentru cauză va fi mulțumit de lucrările noastre.

Redacția „Calea Vieții”.

Notă: Din partea noastră constatăm din nou, că broșurile „Calea Vieții” numai din cauze tehnice nu se pot tipări mai departe în atelierul „Concordiei”.

Redacția „Românului”.

INFORMAȚIUNI.

Arad, 15 Ianuarie 1916.

Felicitări de Anul-Nou la episcopul Aradului. Prilejul anului nou a fost folosit în Arad și de astădată spre a i se aduce P. S. Sale părintelui episcop Ioan I. Papp felicitări atât din partea fruntașilor vieții publice, cât și de către clerul și poporul din Arad credincios P. S. Sale. Consistorul, corpurile didactice dela diferitele noastre institute de învățământ, preoțimea din loc și credincioșii ortodocși din Arad s'au prezentat la P. S. Sa sub conducerea P. C. Sale părintelui protosinel Roman Ciorogariu, care într'un discurs avântat a felicitat pe P. S. Sa asigurându-l de alipirea și iubirea credincioșilor săi. P. S. Sa episcopul Ioan I. Papp în răspunsul său a subliniat zilele grele, prin cari trece patria și poporul nostru și a dat expresie speranței sale, că anul nou ne va aduce pacea atât de dorită.

La orele 12 s'au prezentat la P. S. Sa și șefii autorităților publice din Arad și comitat, prefectii Dr. Baross Ferencz și Kintzig János, primarul orașului Varjassy Lajos, căpitanul poliției Green Nándor, apoi comandantul garnizoanei d. general Francisc Resch. Tot atunci P. S. Sa a fost felicitat și din partea dlui deputat dietal Dr. Ștefan C. Popp și alți fruntași români din localitate.

În atențiunea institutelor de credit și economii. Din cauză că numărul personalului nostru tehnic — în urma înrolării la armată — s'a redus în mod foarte simțitor, rugăm institutele de credit și economii să binevoiască a trimite bilanțurile lor spre publicare în ziar cu cel puțin 4-5 zile înainte de termen, deoarece îndată după primirea lor nu le vom putea publica. Pentru tipărirea rapoartelor anuale asemenea se recere un timp de cel puțin 16 zile. — Tipografia „Concordia” societate pe acții.

Anul-Nou în catedrala din Arad. În catedrala din Arad serviciul divin la Anul-Nou s'a săvârșit prin P. C. Sa părintele Roman Ciorogariu asistat de preoții din loc Traian Vășian, Clavril Bodea și diaconul Dr. Lazar Iacob. La sfârșitul slujbei dumnezeiești părintele Traian

Vățian a rostit o predică plină de învățăminte, pe cari atât de bogat le prilejește anul nou între împrejurările actuale.

Pentru ziua numelui. D. Dr. Iancu Mețianu, avocat și mare proprietar în Zărnești, răscumpărând felicitările cu prilejul onomastice, a binevoit a dăruți 50 cor., din cari 25 cor. la „Legatul George Hamsea pentru ajutorarea copiilor săraci din Brețcu, aplicați la meserii”, iar 25 cor. la „Fondul Victor și Eugenia Tordășianu pentru înzestrarea fetelor sărace”, al Reuniunii meseriașilor români sibieni.

Contribuții la colecta caritativă a reg. 64 din Orăștie. (Continuare.) Nicolae Maniu, preot, dela credincioșii din Băcăinți cor. 14.20. Nicolae Jura, preot, dela poporul din Sibiușel 22.69. Zaharie Pilicea, preot, Vaidi, dto 21.21. Ioan Botean, preot, Biniștii 10.— Nicolae Dorca, Loamneș, 10.— Arion Migia, preot, Cugir, dela poporul de acolo 126.60. Ioan Vaidăan, preot, Romos, dto 15.— Nicolae Musa, preot, Balomir, dto 115.30. Iosif Costea, preot, Cib, dto 20.— Romul Albu, preot, Vinerea, dto 89.60. Ioan Pascu, preot, Dăncșor, dto 51.40. Colecta a doua a sergentului-major Vasile Jucan trimisă la adresa dlui Dr. Ioan Mihu, Vinerea 1148.— Colecta „Românul” Arad 199.80. Simeon Săcărea, preot, Sibot, dela poporul de acolo 28.50. Ioan Crăciun, Dostat, dto 52.50. Dr. Ioan Miclea, Cislădie 10.— Nicolae Todea, preot, Balșa, dela credincioșii săi 53.50. Starea colectei la 11 Ianuarie 1916 cor. 4880.55. — Orăștie, la 14 Ianuarie 1916. „Ardeleanu”, institut de credit și de economii societate pe acții.

Cea din urmă căsătorie din Monastir. Câteva ceasuri înainte de a intra trupele bulgare în Monastir, s'a petrecut în oraș un eveniment romantic. Atunci când Sârbii și toți ambasadorii străini părăsiseră orașul, singur consulul englez a rămas pentru ca să se cunune cu logodnica sa o tânără greacă care a venit din Crușova pentru actul nuniei. Traversând străzile abandonate, convoiul s'a dus la biserica în care s'a celebrat ceremonia religioasă, după care noii căsătoriți plecară cu automobilul la Florina în Grecia. Două ore în urmă intrară Bulgarii. Aceasta-i cea din urmă căsătorie ținută în Monastir și cel din urmă act oficial al autorităților sârbești săvârșit pe teritoriul lor.

La Librăria „Concordia”, Arad. Strada Deák Ferenc nrul 20 se află de vânzare următoarele calendare:

Calendarul Asociațiunii, Sibiu 40 fil.

Calendarul Poporului, Sibiu 40 fil.

Calendarul Diecezan, Arad 60 fil.

Calendarul Poporului Român, Budapesta 40 fil.

Primele 2 calendare se pot folosi și ca calendar de buzunar, având mărimea de 15×11 $\frac{1}{2}$ cm. Pentru porto să se adauge 10 fil. de fiecare calendar. (Recomandat cu 25 fil. mai mult.)

Cronica feminină.

Femeia și munca activă în serviciul armatei.

Este cunoscută cea mai nouă ordinațiune a ministrului de război, prin care se admite, ba se cere autorităților și proprietarilor de întreprinderi (fabrici, uzine, ateliere s. a.) să accepte munca feminină în locul celeia a bărbaților. S'a făcut o statistică aproximativă, care ne dă un rezultat surprinzător, adică înlocuind toți bărbații de prin birouri, bucătării și alte ocupații, s'ar elibera în chipul acesta o armată întregă de sute de mii.

Sus numita ordinațiune care îngăduie femeile în toată munca din dosul fronturilor, e pe cât de actuală pe atât de interesantă și a dat naștere la vii discuții. Chiar și fără îngăduială ministerială s'au văzut și la noi cazuri izolate de femei în tranșee, și în celelalte ocupațiuni alături de bărbații lor. Este doar bine cunoscut devotamentul eroic al surorilor de caritate aparținătoare tuturor neamurilor, cari în ploaia de gloanțe și nebunia ametoare a atacurilor își îndeplinesc misiunea.

Isbucirea războiului a trezit în fiecare suflet de femeie dorința arzătoare de muncă și în deosebi dorul viu de a-și putea îndeplini activitatea pe fronturi, sau și mai mult, la crucea roșie a ambulanțelor. La cursurile spitalelor sau anunțat sute de femei, în ateliere tot așa. În fiecare a trăit dorul de a contribui cu ceva și s'a ivit — farmecul — noutății. S'au văzut în curând rezultatele. Din 2—3 sute femei înscrise la un curs, când a ajuns afacerea la muncă serioasă, s'a redus numărul lor la 50. Pe măsură ce au trecut lunile și senzația începutului s'a prefăcut în obicinuință și a început lumea să nu mai alege în masse la sosirea trenurilor cu răniți și au încetat și de pe trotuare siluetele prea puțin simpatice ale uniformelor de surori de caritate ocazionale.

Toate experiențele acestea ne-au demonstrat o calitate ce lipsește dela femeile noastre: statornicia. Și trebuie să constatăm că rândurile noastre n'au fost îndeajuns pregătite pentru dezastrul ce ne-a ajuns. La noi se poate constata o pripă a activității în folosul războiului, și în toată munca impusă femeilor dela primul moment al mobilizării.

Astăzi, când s'a lansat ordinațiunea ministerială, e o constatare caracteristică și vrednică de amintit ceace se întrezărește pe urma ei. În fabrici, uzine, ateliere, n'a fost doar necesitate să se lanseze ordinațiuni, în timp de pace miile de muncitoare își câștigă pâinea de toate zilele în munca de bransă aceasta. Tărâncă noastră dela sate, cu forța majoră doar, dar altfel n'o aduci dela căminul, casa și copiii ei. Urmează deci, ca și până acuma, majoritatea forțelor de muncă, s'o formeze classa muncitoare dela orașe, mai mult ori mai puțin obicinuită cu viața de atelier.

Se pune însă o altă alternativă, o chestiune foarte importantă: îndeplinirea muncii din dosul fronturilor, activitate dezvoltată la bucătării, spălat, birouri și diferite ajutoare ce li se pot încredința.

Și-mi aduc aminte, că astăvară se svonise în sat că a bătut doba să se anuțe la casa satului toate femeile sănătoase începând dela 16 ani în sus! Ce revoltă, ce indignare și rușine! Câtă opoziție la românele noastre! Și mai mult ca ori și când s'a manifestat sentimentul fondului lor moral, la gândul să fie duse cine știe unde la muncă necunoscută.

Când mă gândesc că poate azi-mâne se cerea necesitatea înrolarea rândurilor în senzul acesta...

Cu prilejul revendicării acestei ordinațiuni oficiale, s'a deschis o anchetă într'unul din ziarurile unui oraș local. Au fost chestionate doamne și dșoare îndeosebi dintre acelea cari și până acuma și-au dat obolul în munca din spitale. Aproape din toate răspunsurile se evidențiază un lucru principal și caracteristic: lipsa de independență personală, o greșeală fundamentală a educației dela noi. În acelaș timp când toate sunt de acord unanim să plece pe fronturi dacă necesitatea le cere serviciile, au esitații legate de „dacă” și „doară”.

„Dacă îmi permite mama”, „dacă știu că sunt aproape de soțul meu”, „dacă voi putea avea un scut lângă o doamnă”, s. a. Va să zică pentru ca să îndeplinească un serviciu în interesul patriei care mi-l cere, sau cel al sutelor de mii, îmi trebuie garanția să mă știu lângă o doamnă, sau îngăduiala mamei mele! — Lipsă totală de independență rezultă din toate gesturile acestea cari par a fi priviri retrospective în secolii trecuți când la 16 ani fetele se jucau cu păpuși și măritate de părinți își urmau drumul vieții într'o inconștientă desăvârșită de a înțelege rostul independenței intelectuale. Va să zică dacă nu sunt sub scutul cutărei doamne — mai în vrâstă de sigur, că doar așa cer regulele bontonului! — nu-mi pot îndeplini misiunea de bucătăreasă, menajeră, spălătoreasă, îngrijitoare, samariteancă în strict înțelesul cuvântului! Sau un glont nu-mi poate răpi viața tocmai așa, dacă sunt gardată, — ori dacă sunt singură. Ori sunt imună poate față de epidemii. E ridicol în sfârșit.

O femeie, din care lipsește independența personală, care nu-și dă seama de munca ce trebuie s'o îndeplinească, care în sfârșit nu-și știe și nu-și poate ține locul cu demnitate în orice împrejurare a vieții se rămână acasă la bucătărie, corso și teatru, lângă paza mamei

sau scutul vre-unei protectoare și să nu se gândească la „rolul interesant” ce l'ar putea avea în șirul femeilor cari cunosc adevăratul sens al cuvântului muncă, jertfă, și datorie. Dacă morala se împiedecă de un asemenea simț de datorie, și trebuie pusă sub scutul cutărei doamne, mai în vrâstă, neavând noțiunea acestei virtuți, nici nu va putea fi păstrată în nici un fel de împrejurare.

Nu suntem la bal și nici la teatru. În fața ochilor noștri, se dezvoltă cel mai strict spectacol la care s'a asistat vre-odată, care pe noi femeile de aici, nu ne-a găsit destul de întărite sufletește pentru ca să-l putem privi...

Ca ar zice surorile noastre scandinave, finlandeze, scoțiene, germane, conștii în toată intensitatea intelectuală a înțelegerii adevăratului rost al femeii. Ne-ar privi cu adânci păreri de rău și ne-ar trimite apostoli.

Războaiele nu sunt numai timpurile zângănitului de arme, este doar și o mărturie a expresiei vredniciei femeiești. Până la oarecari limite ea este închisă în cadrele pasivității, până când cere momentul însă să fie și ea pregătită de muncă, jertfă și simț de datorie. Și trebuie să ne fie pregătite rândurile să ne simțim și noi îndemnate să zicem: Vrem să muncim. Atunci însă ni-se va cere să știm munci cu voință de fier, răbdare și statornicie.

T. B.

Ultima oră.

RUSII S'AU RETRAS LA RARANCEA.

Cernăuți. — Joi s'au auzit puternice bubuituri și s'au văzut țîșnituri de foc. Rușii cu toată jertfa mare de om și muniție ce au făcut'o, s'au văzut constrânsi să se retragă în grabă la Rarancea, împrăștiindu-i mitralierele și soldații noștri cu patul puștii și baloneta.

Viena. — Fremdenblatt anunță din Cernăuți: Ieri de dimineață dela orele 4 până la amiază Cernăuțul a stat sub impresia unui îngrozitor foc de artilerie. Prisonierii ruși spun că în zilele din urmă au avut iarăși pierderi enorme.

ROMÂNIA RĂMÂNE NEUTRĂ PÂNĂ LA PRIMĂVARĂ. — O SENZAȚIONALĂ DECLARAȚIE A DLUI I. BRĂȚIANU.

Sofia. — Ziarul oficial Utro publică o importantă declarație a primului-ministru român d. I. I. C. Brătianu:

Intrebat ce crede despre incidentul dela Salon d. Brătianu, ar fi declarat că, în tot cazul, Quadrupla nu se poate aștepta la ceva bun dela arestarea consullor. Incidentul dela Salon ar putea, cel mult, provoca complicațiuni neplăcute pentru Anglia și Franța.

În ceea ce privește neutralitatea României, d. Brătianu ar fi declarat că până la primăvară, neutralitatea României se poate considera ca fiind sigură și că nici unul din vecinii ei nu înțelege s'o silească să iasă din neutralitate. Orientarea României, a mal spus dsa, depinde de întorsătura ce o vor lua evenimentele la primăvară.

Oficiosul bulgar nu indică persoana față de care d. Brătianu ar fi făcut aceste declarațiuni. El lasă însă să se înțeleagă că d. Brătianu ar fi vorbit astfel față de d. Radoff ministrul Bulgariei la București.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

POSTA ADMINISTRATIEI.

Nicolae Buta, Magos. S'au trimis numerii de Crăciun la toți trei.

E sub tipar și apare în 2—3 zile

CALENDARUL DIECEZAN

pe anul 1916 ediția II. Cu numeroase ilustrațiuni. Prețul per exemplar 50 fileri. — Se poate comanda dela

LIBRĂRIA DIECEZANĂ

Arad,

Strada Deák Ferencz nr. 35.

Mulțumită publică.

Subsemnatul în numele com. bis. gr. cat. din Șomfalău, aduc și pe aceasta cale profunde mulțumiri institutului de credit și economii »Coroana« din Bistrița, pentru darul de Cor. 100, date în folosul bisericii ce se va zidi în Șomfalău.

Șofalva, (Șomfalău) în 10 Ianuarie 1916.

Emil G. Butuza,
preot.**„BERZAVA”**

SOCIETATE PE ACȚII ÎN RESICABÁNYA.

Convocare.

Subsemnatul comitet de supraveghiere, convoacă prin aceasta On. acționari ai susnumitei societăți p. a. la

ADUNAREA GENERALĂ EXTRAORDINARĂ care se va ținea în 23 Ianuarie 1916 st. n. la 2 ore d. a. în localul băncii cu următoarea

Ordine de zi:

1. Raportul comitetului de supraveghiere.
2. Amovarea directorului executiv și încă a doi membrii din direcțiune.
3. Abzicerea alor patru membrii din direcțiune.
4. Alegerea direcțiunii noi.
5. Schimbarea §§-lor 21, 34, și 39 din statute.

Resiczabánya în 12 Ianuarie 1916 st. n.

Comitetul de supraveghiere:

1. Brodnyanszky, prezident Petru Bandu, Franz Ströbl jun. Axentie Mureșan.

NB. Domnii acționari cari doresc să ia parte la adunare și să-și exercite dreptul de votare sunt rugați să-și depună actiile sau libelele de plătere interinale, la comisia de verificare care va funcționa în ziua adunării dela 9 ore a. m. până la 1.30 ore d. a. în localul băncii, ori la institutul de credit și economii „Timișiana” din Timișoara, până la 12 ore din zi în 22 Ianuarie a. c.

Un scriitor cu praxă

află îndată aplicare în cancelarea mea advocațională.

Dr. Nicolae Ionescu,
advocat în Caransebeș.**Cumpăr fân**

curat și uscat, dela orice gară, în stare nepresată, vânzătorul obligându-se să dea pânza pentru acoperirea vagonului. Oferte să se trimeată la adresa KARNER EDE, Temesvár, str. Uri Nr. 1, depozit de (Ka 2561—3) mașini agricole.

ANUNȚ.

Un practicant sau practicantă poate afla aplicare îndată la institutul nost u.

„SENTINELA”

instituit de economii și credit ca societate pe acții în Satul-Nou — Révaujfalu.

Se 2563—10

De vânzare.

Silvoriu prefript 3 litre cu demijon Cor. 1250.

Rachiu de prune 20% Cor. 130. Hectolitru.

Nuci 10 kg. prin postă Cor. 16. Se capătă cu rambursă dela

»PRUNA«

societate pe acții industrială și comercială. Marosillye.

(Pr 2560—5)

VINURI

vechi și noul de vândut.

Adresați-vă cu toată încrederea la proprietarul de vii din Șiria (Világos) Petru Benea căoi Vă trimite numai vinuri bune, curate și pe lângă prețurile cele mai moderate.

Vinuri vechi din anii 1913 — 1914

Vin alb — — —	140	115
Bizling — — —	150	120
Boșo de Minis —	180	130
Carbenet — — —	160	—

Vinuri noui din anul 1915.

Vin alb — — —	88
Bizling — — —	90
Siller — — —	96

Vinul se expediază cu rambursă dela 30 st. în sus sub îngrijirea mea proprie.

Vase dau împrumut pe timp de două luni.

Pentru calitatea vinului garantez.

no 2612

Petru Benea

prop. și neg. de vinuri
Világos (Arad m.).**FARMACIA
KÁRPÁTI JÁNOS,**ARAD, ÎN COLȚUL PIETEI BO-
ROSA ISTVÁN, vis-à-vis de gara trenului electric.

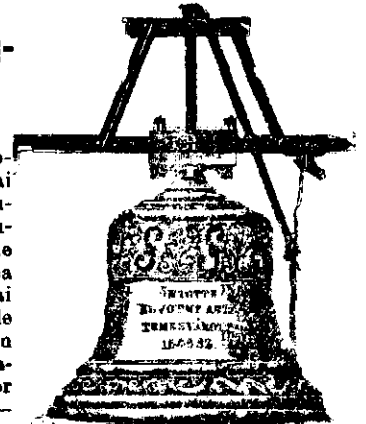
Premiat cu medalia cea mare la expoziția mondială din Budapesta în 1896

Turnătorie de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote alții

**Fiul lui Antoniu Novotny, Timișoara-
Fabric.**

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonioase pe garanție de mai mulți ani provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură fiind astfel scutite de crepare. — Sunt recomandate cu deosebire CLOPOTELE GĂURITE, de dânsul inventate și premiate în mai multe rânduri, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri ca figura S și au un ton mai intensiv mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă decât cel de sistem vechiu, astfel că un clopot patentat de 327 kgr. este egal în ton cu un clopot de 451 kgr. patentat după sistemul vechi. — Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preajustarea clopotelor vechi cu ajustarea de fier bătut — ca și spre turnarea de toate de metal. —

Prețuri-curente ilustrate trimis gratuit.

**Imprumuturi
de amortizare pe proprietăți:**pe 50 ani 586 } curs 92
" 30 " 677 }
" 35 " 641 }pe 50 ani 630 } curs 95
" 35 " 680 }

: : Mijlocește : :

Szücs F. Vilmosreprezentantul soc. „Nagy-
szebeni földhitelintézet”

Arad, Karolina utca 8 sz.

Va 2587—10

**In atențiunea
negustorilor!**Acoperirea trebuințelor de
cocoladă și zaharicale pen-
tra prețuri de fabrică. :: ::In depozit: Kugler, Hel-
ler, Túrth și Manner. :: ::**GÁBOR MIKLÓS Arad,**

Piața Andrassy, colțul Salacz utca

Telefon 1059.

Telefon 1059.

(Ca 2270)

Vechi și recunoscute întreprinderi de pompe funebre.

Având în vedere justele interese morale și materiale ale familiilor îndoliate, dar și interesul propriu, au înființat o centrală în

Budapesta, VII., bulev. Üllői, numărul 14. etajul 1, ușa 1, care rezolvă deopotrivă chestia transportării de oriunde acasă a eroilor morți chiar și în străinătate. Centrala are legături strânse și directe cu organizațiile similare din străinătate pentru rezolvirea noroioasă a îndreptărilor internaționale.